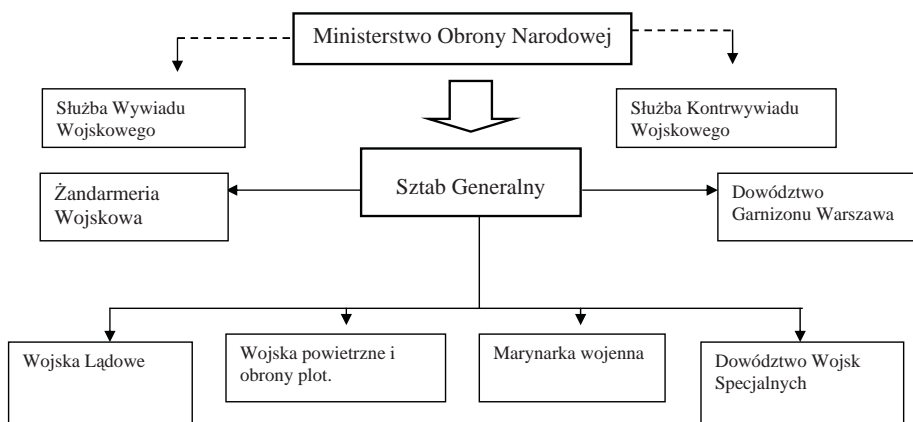

Adam Dytkowski

Siły zbrojne w zwalczaniu zagrożeń terrorystycznych¹

Siły zbrojne zawsze były tą najważniejszą siłą w państwie, która gwarantowała mu suwerenność i istnienie. Miały również wpływ na wynik wojen decydujących o rozwoju społecznym². Rozpad bloku sowieckiego, rozwój społeczeństw oraz dążenie państw do pokojowego współistnienia pociągnął za sobą konieczność ewolucji armii ku nowej jakości. Siły zbrojne uległy przekształceniom tak samo jak państwa, w których funkcjonują. Muszą być przygotowane do działań i to zarówno przeciwko jasno zdefiniowanemu przeciwnikowi (np. państwu), jak i w walce z terroryzmem, do czego potrzebne są wyspecjalizowane rodzaje sił zbrojnych – wojska specjalnego przeznaczenia.

Polska armia, aby wypełnić swoje konstytucyjne obowiązki oraz by stać się ważnym partnerem dla armii sił sojuszniczych, dostosowuje swoje struktury, środki walki, środki transportu oraz proces szkolenia do nowych wyzwań. Siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są podstawowym elementem systemu obronności państwa. Wraz ze zmianami ustrojowymi z początkiem lat 90. XX w. zostały przyjęte demokratyczne struktury polityczne, a na czele sił zbrojnych stanął cywilny minister obrony.

Rysunek. Struktura organizacyjna resortu obrony narodowej.

Źródło: K. Jaroszyński, *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008, s. 107.

Dowodzenie stricte wojskowe powierzono szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, który jest powoływany na trzyletnią kadencję przez Prezydenta RP na wniosek ministra obrony narodowej. Zgodnie z ustawą³ Służba Wywiadu Wojskowego

¹ Fragment pracy magisterskiej pt. *Uwarunkowania prawno-organizacyjne dla zagrożeń terroryzmem lotniczym a Polsce*, wyróżnionej w pierwszej edycji konkursu szefa ABW na najlepszą pracę licencjacką/magisterską z dziedziny bezpieczeństwa wewnętrznego (fragmenty nagrodzonych prac były już prezentowane w numerze 6 PBW ABW). Redakcja dokonała zmian numeracji tytułów, rysunku i przypisów (podrozdziały 5.2 – 5.7 pracy) – przyp. red.

² R. Wróblewski, *Wprowadzenie do strategii wojskowej*, Warszawa 1998, s. 123.

³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.) – przyp. red.

i Służba Kontrwywiadu Wojskowego są centralnymi organami administracji państwowej i nie są formalnie podporządkowane MON, a współpraca ma charakter merytoryczny.

Rola Dowództwa Wojsk Specjalnych (DWS)

Biorąc pod uwagę nowe zagrożenia, jak proliferacja broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz międzynarodowy terroryzm, polskie siły zbrojne dostosowują się do działań na arenie krajowej i międzynarodowej⁴. Nabyte w czasie operacji w Iraku i Afganistanie doświadczenia wskazują na konieczność występowania w siłach zbrojnych RP dobrze wyszkolonych i wyposażonych wojsk specjalnych, których czynny udział w operacjach jest nierzadko gwarantem sukcesu. Powołane (*Ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw*) Wojska Specjalne, kierowane przez Dowództwo Wojsk Specjalnych przy współudziale i wsparciu utworzonego 22 października 2003 r. mocą decyzji ministra obrony narodowej Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych, są w stanie prowadzić równoległe kilkanaście operacji poza granicami kraju. Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych osiągnęło gotowość do wykonywania zadań 30 czerwca 2007 r. Jest m.in. odpowiedzialne za koordynowanie operacji ratowniczych i humanitarnych oraz zapobieganie aktom terroru i ich następstwom na terenie RP oraz poza terytorium naszego kraju. Wzorując się na rozwiązaniach NATO, potrafią samodzielnie zaplanować, przygotować i przeprowadzić operacje w wielu kierunkach, w każdych warunkach geograficznych i klimatycznych, a także mogą dowodzić operacjami międzynarodowymi.

Dowództwo Wojsk Specjalnych⁵ przygotowane jest do planowania, przygotowania operacji i dowodzenia:

- samodzielnymi operacjami specjalnymi w okresie pokoju, kryzysu lub wojny,
- operacjami prowadzonymi wspólnie z siłami innych resortów,
- operacjami połączonymi i kombinowanymi,
- działaniami na korzyść innych rodzajów sił zbrojnych.

Do szczegółowych zadań należy⁶:

- opracowanie koncepcji rozwoju i użycia wojsk przeznaczonych do prowadzenia działań specjalnych oraz nadzór nad procesem szkolenia żołnierzy z jednostek specjalnych,
- realizowanie i koordynacja przedsięwzięć związanych z użyciem jednostek specjalnych poza granicami oraz w kraju, w tym przygotowanie polskich wojsk specjalnych do współdziałania w ramach Wielonarodowych Połączonych Sił Operacji Specjalnych NATO i Unii Europejskiej,
- nadzorowanie poziomu zdolności bojowej sił i środków przeznaczonych do działań specjalnych oraz określanie potrzeb w zakresie uzbrojenia, wyposażenia, szkolenia i prowadzenia ćwiczeń,

⁴ A. Wróblewski, *Organizacja fizycznego zwalczania terroryzmu na obszarze RP*, praca magisterska, Płock 2007, s. 71–72.

⁵ Powołane *Ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz.U. Nr 107, poz. 732).

⁶ Informacje pochodzą z oficjalnej strony internetowej DWS znajdującej się pod adresem: <http://www.wojskaspecialne.mil.pl/index.php>.

- opracowanie zasad rekrutacji do jednostek specjalnych, a także określenie kierunków kształcenia i doskonalenia kadry tych jednostek.

Dowództwo Wojsk Specjalnych odpowiada za politykę szkoleniową, kadrową i wyposażenie sił specjalnych, a także wprowadzanie i upowszechnianie procedur pozwalających na współpracę ze służbami innych resortów, przede wszystkim z Policją, Strażą Graniczną oraz Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Pod DWS podlegają poniżej przedstawione jednostki specjalne sił zbrojnych RP.

1. Sekcja Działań Specjalnych Marynarki Wojennej RP „Formoza”⁷

Sekcja Działań Specjalnych (SDS) powstała w 1974 r. jako Zespół Badawczy ds. Płetwonurków Morskich. Zespół ten miał opracować koncepcję i organizację specjalnego dywizjonu płetwonurków morskich. Nazwa „Formoza” wzięła się od nazwy miejsca, gdzie stacjonuje jednostka, a w latach 60. XX w. tak nazywali ten kompleks ponemieckich budynków (dokładnie torpedownię nr 1 w Zatoce Gdańskiej) uchodzący z Wietnamu, którzy znaleźli tam schronienie. We wrześniu 1987 r. jednostka została przemianowana na Wydział Działań Specjalnych, a w 1990 r. stanowiła podstawę nowo utworzonej Grupy Specjalnej Płetwonurków, włączając ją do 3 Flotyli Okrętów w Gdyni⁸. Jednostka jest obecnie najmniejszą, w pełni zawodową formacją specjalną, składającą się z sześciu sekcji płetwonurków, sekcji technicznej oraz kierownictwa. Podstawowym zespołem uderzeniowym jest para płetwonurków, trzy pary tworzą grupę specjalną, a pięć grup tworzy sekcję. Rekrutacja kandydatów odbywa się drogą selekcji. Jednostka jest gotowa do działań w czasie pokoju, kryzysu czy wojny. Do podstawowych zadań należą operacje na morzu, pod wodą i w obiektach w pobliżu linii brzegowej realizowane głównie przez stosowanie dywersji, zaminowanie, zajmowanie jednostek pływających i inne czynności wykonywane na tyłach wroga. Do zadań „Formozy” należy:

- zwalczanie terroryzmu głównie na obiektach pływających i platformach wiertniczych,
- rozpoznanie specjalne, czyli zdobywanie na terenie przeciwnika, na jego tyłach, wszelkich informacji ważnych ze względów militarnych,
- akcje bezpośrednie, czyli zdobywanie i niszczenie wyznaczonych celów,
- kooperacja z innymi formacjami specjalnymi (np. GROM) oraz wsparcie wojsk sojusznicznych,
- działania niekonwencjonalne, czyli prowadzenie walki partyzanckiej, sabotaż, dywersja.

„Formoza” w ramach sił zbrojnych RP najczęściej współpracuje z kompanią płetwonurków 1. Pułku Specjalnego Komandosów, a także z niektórymi jednostkami będącymi ich odpowiednikiem w wojskach sojusznicznych, jak np.: z amerykańską Navy SEALs. W latach 2001–2002 wspólnie z amerykańskimi marynarzami SDS kontrolowała w Zatoce Perskiej przestrzeganie embarga nałożonego przez ONZ na Irak. W latach 2002–2003 w ramach akcji koalicji antyterrorystycznej w Afganistanie ochraniała również okręt wsparcia logistycznego ORP Kontradmirał Xawery Czernicki⁹.

⁷ Z dniem 1 października 2011 r. jednostka otrzymała nazwę Jednostka Wojskowa FORMOZA – przyp. red.

⁸ J. Rybak, *Wojska specjalne, czy siły specjalne?*, „Polska Zbrojna” 2006, nr 8, s. 51.

⁹ Tamże, s. 52.

2. Pułk Specjalny Komandosów¹⁰

1. Pułk Specjalny Komandosów, czyli Jednostka Wojskowa 4101, to największa i najstarsza polska formacja specjalna. Powstała w 1961 r. przez powołanie w Krakowie 26 batalionu rozpoznawczego. W maju 1986 r. jako 1. batalion szturmowy przeniesiono jednostkę z Dziwnowa do Lublińca. W 1994 r. na skutek likwidacji kompani specjalnych, jednostkę przemianowano na 1. Pułk Specjalny. Pułk wzorowany jest na amerykańskiej 10. Grupie Specjalnej zielonych беретów. Zadaniem pułku jest przede wszystkim realizacja tzw. taktyki zielonej¹¹, obejmującej takie czynności, jak¹²:

- rozpoznanie specjalne, tj. zdobywanie na terytorium przeciwnika wszelkich informacji mających znaczenie militarne,
- akcje bezpośrednie, tj. zdobywanie i niszczenie wskazanych obiektów, dokonywanie napadów i zasadzek,
- wsparcie militarne przez szkolenie, doradztwo oraz wsparcie wojsk sojuszniczych,
- działania niekonwencjonalne, tj. walka partyzancka, sabotaż, dywersja,
- działania kontrterrorystyczne, czyli zwalczanie aktów terroryzmu.

W 2006 r. pułk przeszedł kolejną przebudowę polegającą na powstaniu trzech blisko dziewięćdziesięcioosobowych zespołów bojowych i jednego zespołu zabezpieczenia. Podstawowa formacja to sześćosobowe grupy specjalne, składające się z dowódcy, zastępcy, telegrafisty, kierowcy, минера i operatora. Od 2002 r. jest to jednostka w pełni zawodowa. Rekrutacja odbywa się drogą selekcji tylko z jednostek wojskowych.

W latach 2001–2003 r. żołnierze komandosi wykonywali zadania na terenie byłej Jugosławii polegające głównie na ochronie obserwatorów z UE. Ostatnim spektakularnym sukcesem polskich żołnierzy z 1. Pułku Specjalnego Komandosów z Lublińca było aresztowanie 29 kwietnia 2011 r. w Afganistanie Mullah Bashara i Riah Sudina, znajdujących się na liście JPPEL (*Joint Prioritized Effects List*) – najbardziej poszukiwanych rebeliantów w tym kraju. Do zatrzymania doszło przy współudziale Narodowej Komórki Wywiadu, a wsparcia lotniczego udzielili im piloci z Samodzielnej Grupy Powietrzno–Szturmowej. Pułk stacjonuje w ramach IX zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie.

W chwili obecnej jednostka utrzymuje stałe kontakty robocze z 10. SFG armii amerykańskiej stacjonującej w Niemczech, 200. kompanią dalekiego rozpoznania z Niemiec, Królewską Szkołą Podoficerską z Holandii oraz z żołnierzami Wielonarodowego Korpusu ze Szczecina.

3. Wojskowa Formacja Specjalna „GROM” im. Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej¹³

„GROM” to najbardziej znana w kraju i na świecie polska jednostka specjalna utworzona 13 lipca 1990 r. To minister Krzysztof Kozłowski wydał rozkaz o utworzeniu jednostki wojskowej, a nie policyjnej, bo wiedział o wzrastającej roli sił specjalnych

¹⁰ Z dniem 1 października 2011 r. przemianowany na Jednostkę Wojskową Komandosów – przyp. red.

¹¹ Operacje w terenie otwartym są generalnie nazywane zieloną taktyką.

¹² Tamże, s. 49.

¹³ Na stronie internetowej DWS widnieje pod nazwą Jednostka Wojskowa „GROM” – przyp. red.

w siłach zbrojnych państw NATO¹⁴. W celu normatywnego doprecyzowania zakresu działania jednostki, minister spraw wewnętrznych i administracji wydał zarządzenie nr 64¹⁵. W § 1 określono, że jest ona przeznaczona do *realizacji zadań o szczególnym charakterze w dziedzinie obronności i ochrony bezpieczeństwa Państwa i jego obywateli*¹⁶. Zadania te mają być realizowane m.in. przez:

- stałą gotowość jednostki do podejmowania działań bojowych,
- umiejętność współdziałania z żołnierzami innych, w tym zagranicznych, jednostek specjalnych,
- utrzymywanie żołnierzy w stałej gotowości do wykonywania zadań w obiektach przeznaczonych dla naczelných organów władzy i administracji państwowej,
- gotowość do natychmiastowego podjęcia działań obronnych i ochrony w sytuacjach zagrożenia działaniami terrorystycznymi placówek dyplomatycznych w kraju i za granicą oraz obiektów ważnych z punktu widzenia gospodarki i obronności kraju,
- stałą gotowość jednostki do udziału w operacjach zagranicznych,
- zdolność do wykonywania innych zadań specjalnych i o szczególnym charakterze, wynikających z odrębnych przepisów,

W § 3 wskazane są m.in. następujące działania jednostki w zwalczaniu terroryzmu:

- wykonywanie, w tym wspólnie z innymi jednostkami tego typu, operacji zwalczania międzynarodowych aktów terrorystycznych,
- odpieranie aktów terroru oraz szczególnie niebezpiecznych przestępstw skierowanych przeciw osobom zajmującym kierownicze stanowiska państwowe i innym osobom, które ze względu na dobro państwa należy objąć ochroną, członkom delegacji państw obcych przebywających na terenie Polski, a także urządzeniom i obiektom służącym najwyższym organom władzy i administracji państwowej i innym obiektom ważnym dla gospodarki lub obronności kraju,
- w przypadkach wystąpienia zagrożenia działaniami terrorystycznymi lub ważnej potrzeby objęcia ochroną prewencyjną wskazanych w pkt. 2 osób i obiektów,
- wykonanie operacji antyterrorystycznych w szczególnie trudnych przypadkach polegających na uwalnianiu z budynków, statków powietrznych i innych obiektów przetrzymywanych tam zakładników.

Jednostka przeznaczona jest głównie do ofensywnych działań kontrterrorystycznych w ramach tzw. czarnej taktyki¹⁷. „GROM” działa w czteroosobowych zespołach. Składają się one z doskonale wyszkolonych i wyposażonych komandosów, z których każdy oprócz ogólnego wyszkolenia posiada dodatkowe specjalności, np. radiotelegrafisty, strzelca wyborowego, sapera, chemika, medyka, kierowcy. W skład grupy wchodzi także analitycy, elektronicy, informatycy, specjaliści od materiałów wybuchowych i technicy. To właśnie dzięki nim możliwe jest współdziałanie poszczególnych zespołów. Każdy z żołnierzy jest profesjonalistą w prowadzeniu działań specjalnych. Przechodzą wielomiesięczne, żmudne ćwiczenia spadochronowe, nurkowania itp. Kandydaci do służby muszą pozytywnie zaliczyć test psychologiczny, wydolnościowy oraz tzw. próbę prawdy, czyli wyczerpujący fizycznie i psychicznie sprawdzian terenowy,

¹⁴ M. Komar, *GROM siła i honor. Z generałem Sławomirem Petelickim rozmawia Michał Komar*, Kraków 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 192.

¹⁵ Zarządzenie nr 64 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 października 1997 r. w sprawie zakresu i form działania Jednostki Wojskowej nr 2305 (Dz.Ur. MSW Nr. 10, poz. 84).

¹⁶ Tamże. 18.

¹⁷ Czarna taktyka to zakres wiedzy dotyczący walki z przeciwnikiem znajdującym się w budynkach, miastach, pojazdach, pociągach, samolotach i innych obiektach.

na którym odpadają najslabsi. Od początku swego istnienia jest to formacja w pełni zawodowa¹⁸.

4. Jednostka Wsparcia Dowodzenia i Zabezpieczenia Wojsk Specjalnych w Krakowie¹⁹

Jednostka powstała 2 grudnia 2008 r. Jej podstawowym zadaniem jest zapewnienie Wojskom Specjalnym wsparcia informacyjnego, dowodzenia i łączności, a także zabezpieczenia logistycznego oraz zakupów uzbrojenia wojskowego.

Siły zbrojne wykonują ponadto zadania pozamilitarne, do których zaliczane są działania antyterrorystyczne. Mowa o tym w art. 3 ust. 2 zmienionej ustawy o obowiązku obrony RP: *Siły zbrojne mają ponadto brać udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych likwidacji ich skutków, działaniach antyterrorystycznych, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego, a także w oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu.*

Zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy o Policji²⁰ Siły Zbrojne RP w razie zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym bądź jego dokonaniem, w stosunku do obiektów mających szczególnie znaczenie dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, a także w razie zagrożenia takim przestępstwem stwarzającym niebezpieczeństwo dla życia ludzkiego – mogą być użyte do pomocy uzbrojonym oddziałom Policji, jeżeli ich użycie okaże się niewystarczające. Ustawa dopuszcza też możliwość udzielenia pomocy Policji w sytuacji przestępstwa o charakterze terrorystycznym, gdy pododdziały Policji nie dysponują możliwościami skutecznego przeciwdziałania tym zagrożeniom. Oddziały Sił Zbrojnych mogą być użyte szczególnie do:

- ochrony obiektów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o Policji,
- osłony lub izolacji określonych obiektów, dróg, wydzielonych ulic lub części miasta,
- wspierania działań oddziałów Policji przywracających bezpieczeństwo i porządek publiczny, w tym działań antyterrorystycznych,
- wsparcia logistycznego oddziałów Policji, czyli transport, wyżywienie, usługi medyczne, sprzęt specjalistyczny oraz zakwaterowanie.

Żołnierzom kierowanym do takiej pomocy przysługują uprawnienia policjantów określone w art. 15 do 17 ustawy o Policji.

Siłom zbrojnym przysługują uprawnienia określone w art. 18b ustawy o ochronie granicy państwowej²¹ związane z ochroną granicy państwowej w przestrzeni powietrznej przez Siły Powietrzne. Dotyczy to sytuacji, gdy obcy statek powietrzny niezgodnie z obowiązującymi przepisami²² przekroczył granicę państwową. Chodzi zwłaszcza o możliwość zestrzelenia statku powietrznego, gdy wymagają tego względy bezpie-

¹⁸ Informacje pochodzą z oficjalnej strony internetowej DWS znajdującej się pod adresem: <http://www.wojskaspecjalne.mil.pl/index.php>.

¹⁹ Z dniem 1 października 2011 r. jednostka otrzymała nazwę Jednostka Wojskowa NIL – przyp. red.

²⁰ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687).

²¹ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. Nr 78, poz. 461, z późn. zm.).

²² Warunki przekraczania granicy państwowej oraz wykonywania lotów w przestrzeni powietrznej RP przez własne i obce cywilne statki powietrzne określa Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze. (Dz.U. Nr 130, poz. 1112, z późn. zm.) oraz umowy międzynarodowe. Natomiast przekraczanie granicy i lot obcego wojskowego statku powietrznego reguluje art. 18 ustawy o ochronie granicy państwowej.

czeństwa, a organ dowodzenia obroną powietrzną, uwzględniając przede wszystkim informacje przekazane przez państwowy organ zarządzania ruchem lotniczym, stwierdzi, że obcy statek powietrzny jest użyty do działań sprzecznych z prawem, a zwłaszcza jako środek ataku terrorystycznego z powietrza²³. Decyzję o unieszkodliwieniu obiektu, w tym zniszczeniu, podejmuje dowódca Sił Powietrznych Sił Zbrojnych RP, a o rodzaju środków i metod minister obrony narodowej.

Dodatkowo nasze siły zbrojne muszą być gotowe do udziału w reagowaniu na zagrożenia pozamilitarne w ramach operacji Sojuszu Północnoatlantyckiego. Operacje militarne inne niż wojna to *szeroki zakres działań, podczas których możliwości militarne są wykorzystywane do celów innych niż działania bojowe na wielką skalę, zwykle kojarzone z wojną*²⁴. Chodzi tu o działania mieszczące się w formule działań antyterrorystycznych [...].

Służba Kontrwywiadu Wojskowego i Służba Wywiadu Wojskowego²⁵

Służba Kontrwywiadu Wojskowego i Służba Wywiadu Wojskowego powołane zostały ustawą²⁶ z dnia 9 czerwca 2006 r. po uprzednim rozwiązaniu Wojskowych Służb Informacyjnych.

Zgodnie z art. 5 pkt 1 oraz pkt 2 ustawy do zadań SKW należy rozpoznawanie, zapobieganie oraz wykrywanie popełnianych przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową, funkcjonariuszy SKW i SWW oraz pracowników Sił Zbrojnych RP i innych jednostek organizacyjnych MON, przestępstw związanych z działalnością terrorystyczną, godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych MON, a także państw, które zapewniają wzajemność oraz współdziałanie z Żandarmerią Wojskową i innymi organami uprawnionymi do ścigania wyżej wymienionych przestępstw. Ponadto do zadań SKW należy m.in.:

- uzyskiwanie, gromadzenie, analizowanie, przetwarzanie i przekazywanie właściwym organom informacji mogących mieć znaczenie dla obronności państwa, bezpieczeństwa lub zdolności bojowej Sił Zbrojnych RP oraz podejmowanie zadań w celu eliminowania ustalonych zagrożeń,
- prowadzenie kontrwywiadu radioelektronicznego oraz przedsięwzięć z zakresu ochrony kryptograficznej i kryptoanalizy,
- ochrona bezpieczeństwa jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych MON oraz żołnierzy wykonujących zadania poza granicami państwa.

²³ Tryb postępowania przy stosowaniu środków obrony powietrznej w stosunku do obcych wojskowych i cywilnych statków powietrznych niestosujących się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym reguluje *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie postępowania przy stosowaniu środków obrony powietrznej w stosunku do obcych statków powietrznych niestosujących się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym* (Dz.U. Nr 279, poz. 2757). W rozporządzeniu obcy cywilny statek powietrzny, który nie zastosował się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym i który może być użyty jako środek ataku terrorystycznego z powietrza, jest nazwany obiektem typu RENEGADE.

²⁴ M. Drost, *Operacje militarne inne niż wojna w doktrynie NATO i USA*, „Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej” 2000, nr 2, s. 9.

²⁵ Podrozdział 6.3 pracy – przyp. red.

²⁶ Patrz przypis 3 – przyp. red..

Właściwości Służby Wywiadu Wojskowego w zakresie rozpoznawania zagrożeń i przeciwdziałania zapisano w art. 6 ustawy²⁷ i określono dla SWW następujące zadania:

1. Gromadzenie informacji mogących mieć istotne znaczenie dla:
 - bezpieczeństwa i potencjału obronnego RP,
 - bezpieczeństwa i zdolności bojowej Sił Zbrojnych RP,
 - warunków realizacji przez Sił Zbrojnych RP zadań poza granicami państwa.
2. Rozpoznawanie i przeciwdziałanie:
 - militarnym zagrożeniom zewnętrznym godzącym w obronność RP,
 - zagrożeniom międzynarodowym terroryzmem.
3. Rozpoznawanie:
 - międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi oraz towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
 - międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady, rozprzestrzeniania tej broni i środków jej przenoszenia.
4. Rozpoznawanie i eliminowanie zagrożeń związanych z:
 - napięciami, konfliktami i kryzysami międzynarodowymi, mającymi wpływ na obronność państwa oraz zdolność bojową Sił Zbrojnych RP.

Podstawą sprawnych i efektywnych służb specjalnych w każdym współczesnym państwie jest możliwość spokojnego funkcjonowania. Funkcjonowania opartego na dobrych rozwiązaniach prawnych poruszających wszystkie aspekty działania służb, określające zasady współdziałania, obszary zainteresowania i role poszczególnych elementów systemu bezpieczeństwa państwa [...].

Żandarmeria Wojskowa²⁸

Żandarmeria Wojskowa została powołana zgodnie z *Rozkazem Ministra Obrony Narodowej Nr Pf-42/Org. z 18 kwietnia 1990 r.* Obecnie Żandarmeria Wojskowa działa na podstawie *Ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych²⁹*, w której szczegółowo określono m.in. właściwości, zadania oraz obowiązki i uprawnienia Żandarmerii Wojskowej w Siłach Zbrojnych RP.

Po zamachach terrorystycznych 11 września 2001 r. w Stanach Zjednoczonych, wychodząc naprzeciw nowym wyzwaniom, w ramach struktur ŻW sformowano wyspecjalizowane elitarne jednostki do działań specjalnych o charakterze policyjnym. Stacjonują one obecnie w Mińsku Mazowieckim, Warszawie i Gliwicach.

Polska żandarmeria jest aktywnym uczestnikiem misji pokojowych i stabilizacyjnych pod auspicjami NATO, ONZ, UE. Żandarmi pełnili służbę w Iraku, Syrii, Libanie, Demokratycznej Republice Konga i w Czadzie. Żołnierze ŻW są obecni w Afganistanie, Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie.

Obecnie formacja tworzy trzon Wielonarodowego Batalionu Policji Wojskowej NATO. Oprócz ŻW w skład Batalionu wchodzi pododdziały policji wojskowych Chorwacji, Czech i Słowacji. Żołnierze wchodzi również w skład pododdziałów Grup

²⁷ Tamże.

²⁸ Podrozdział 7.7 pracy – przyp. red.

²⁹ Dz.U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.

Bojowych Unii Europejskiej oraz Sił Odpowiedzi NATO. Jednostka posiada ponadto status partnera Europejskich Sił Żandarmerii.

Żandarmeria Wojskowa współdziała z instytucjami cywilnymi szczebla centralnego i lokalnego, a także z Policją, Strażą Graniczną, Państwową Strażą Pożarną, Głównym Inspektorem Kontroli Skarbowej, Biurem Ochrony Rządu i Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Żandarmeria Wojskowa, zgodnie z uchwałą w sierpniu 2001 r. przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą, wykonuje zadania należące do jej zakresu działania w Siłach Zbrojnych m.in. wobec:

- żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową,
- żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w czasie noszenia przez nich mundurów oraz odznak i oznak wojskowych,
- pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych,
- osób przebywających na terenach lub w obiektach wojskowych,
- innych osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych,
- osób niebędących żołnierzami, jeżeli współdziałają z osobami wyżej wymienionymi w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo też jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej, albo czynów przeciwko zdrowiu lub życiu żołnierza, albo mieniu wojskowemu,
- żołnierzy sił zbrojnych państw obcych przebywających na terytorium RP oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych.

Zadania realizowane są przez:

- zapewnienie przestrzegania dyscypliny wojskowej,
- ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych,
- ochranianie życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra,
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń, w tym skarbowych, popełnionych przez osoby, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa jest właściwa,
- ujawnianie i ściganie ich sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń,
- współdziałanie z polskimi i zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi,
- zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia,

Zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej z 28 października 2004 r. utworzono trzy oddziały specjalne ŻW stacjonujące, jak już wspomniano, w Mińsku Mazowieckim, Gliwicach i Warszawie. Oddziały te są szkolone i wyposażone zgodnie z wymaganiami określonymi dla sił policji wojskowych wykorzystywanych w połączonych operacjach NATO. Liczą one około 1200 żołnierzy zawodowych, co stanowi w przybliżeniu jedną trzecią stanu osobowego Żandarmerii Wojskowej. W 2004 r. sformowano oddział specjalny przeznaczony do działań antyterrorystycznych (w tym fizycznego zwalczania terroryzmu) oraz do zadań ochronnych VIP. Szkolenie oddziałów specjalnych ŻW jest prowadzone na podstawie programów dostosowanych do przewidywanych zadań wykonywanych na terenie kraju (określone w ustawie

o Żandarmerii Wojskowej i ustawie o Policji) oraz w trakcie misji (operacji) pełnionej poza granicami państwa. W procesie szkolenia są zaangażowani eksperci z jednostki specjalnej „GROM” oraz policji. Specyfika szkolenia oddziałów specjalnych ŻW wynika z potrzeby przygotowania żandarmów do realizacji zadań wsparcia policyjnego w takich zasadniczych obszarach, jak:

- zapewnienie przestrzegania prawa i porządku w rejonach prowadzonych operacji wojskowych,
- zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie działań,
- kontrola ruchu drogowego,
- działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa jeńcom wojennym oraz osobom zatrzymanym,
- realizowanie zadań wsparcia oddziałów Sił Zbrojnych RP i sił MSW dotyczących działań przeciwko terroryzmowi, a także związanych z ochroną obiektów i instalacji ważnych dla bezpieczeństwa państwa oraz zapobieganiem klęskom żywiołowym i likwidacją ich skutków w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych,
- realizacja zadań wynikających z Celów Sił Zbrojnych NATO i Wymagań Długoterminowych dla RP.

Podstawę i zakres użycia oddziałów specjalnych ŻW na terenie kraju określa ustawa o Żandarmerii Wojskowej oraz znowelizowana ustawa o Policji, której art. 18a. pkt. 1 stanowi, że *w razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, gdy siły Policji są niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji*³⁰. Sytuacje, w których mogą zostać użyci żołnierze ŻW są następujące:

- zagrożenie bezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli,
- bezpośrednie zagrożenie dla mienia w znacznych rozmiarach,
- bezpośrednie zagrożenie obiektów i instalacji mających szczególne znaczenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa,
- zagrożenie przestępstwem o charakterze terrorystycznym bądź jego dokonanie.

Oddziały specjalne ŻW są istotnym elementem systemu reagowania kryzysowego na obszarze kraju. Pełnione przez nie zadania, można podzielić na dwie grupy: wynikające z zagrożeń terrorystycznych i związane z likwidacją skutków klęsk żywiołowych.

Zdolności operacyjne oddziałów specjalnych Żandarmerii Wojskowej są zbieżne z wymaganiami stawianymi jednostkom policyjnym wchodzącym w skład Europejskich Sił Żandarmerii, w których ŻW nadano status partnera.

³⁰ Art. 18a ustawy o Policji.